

ΚΩΔΙΚΑΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΕΡΕΥΝΩΝ - ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Η έρευνα, βασική και εφαρμοσμένη, ατομική και συλλογική, προάγει την επιστημονική γνώση, την εκπαιδευτική διαδικασία και συμβάλλει στην εφαρμογή επιστημονικών δεδομένων.

Η ερευνητική δραστηριότητα πρέπει να διενεργείται με απόλυτο σεβασμό στην αξία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος. Οι ερευνητές φέρουν την κύρια ευθύνη για την προστασία των συμμετεχόντων στη μελέτη, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας. Οι ερευνητές πρέπει να ενεργούν σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τους διεθνείς κανόνες που απορρέουν από διεθνείς συμφωνίες ή από αποφάσεις διεθνών οργανισμών στους οποίους μετέχει η χώρα μας.

Για όλους τους ερευνητές του ΠΜΣ ΔΕΟ που σχεδιάζουν ή διεξάγουν μελέτες ισχύει ότι:

- Έχουν προσωπική ευθύνη για τις πράξεις τους σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τις διεθνείς διακηρύξεις για τη βιοηθική και τα ανθρώπινα δικαιώματα και αναλαμβάνουν την ευθύνη σχετικής ενημέρωσης της Ε.Η.Δ.Ε του ιδρύματος.
- Λαμβάνουν ενημερωμένη συγκατάθεση από όλους τους συμμετέχοντες στη μελέτη.
- Διασφαλίζουν την προστασία των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων στη μελέτη.
- Μεριμνούν για την επιλογή των συμμετεχόντων στην μελέτη με τρόπο σύμφωνο προς την αρχή των ίσων ευκαιριών.
- Σχεδιάζουν μελέτες με τρόπο που να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος.
- Συμμετέχουν και συνεργάζονται σε κάθε διαδικασία ελέγχου και διασφάλισης ποιότητας από το ίδρυμα ή από άλλους αρμόδιους φορείς.
- Οι ερευνητές του ΠΜΣ ΔΕΟ κατά τη διεξαγωγή των ερευνών οφείλουν να δείχνουν τον προσήκοντα σεβασμό στην αξιοπρέπεια και στα ατομικά δικαιώματα τρίτων προσώπων τα οποία εμπλέκονται στην ερευνητική δραστηριότητα. Ιδίως οφείλουν σεβασμό στην ιδιωτική και την οικογενειακή τους ζωή, και απόλυτη τήρηση εχεμύθειας. Αποφεύγουν κάθε

- δυσμενή διάκριση πολιτών που μπορεί να οφείλεται στην εθνική καταγωγή, τη γλώσσα, το φύλο, τη θρησκεία, την ιδιωτική ζωή, τη σωματική ικανότητα ή την κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Οφείλουν να εφαρμόζουν όλους τους αναγνωρισμένους στο οικείο επιστημονικό πεδίο κανόνες ασφαλείας.
- Η έρευνα με αντικείμενο τον άνθρωπο (ως πειραματικό υποκείμενο) πρέπει να διενεργείται με απόλυτο σεβασμό στην αξία του ανθρώπου. Οι ερευνητές δεσμεύονται από τις γενικά αναγνωρισμένες αρχές προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων, της ισότητας, της προστασίας της δημόσιας υγείας, της προστασίας του παιδιού και των ευαίσθητων ομάδων.
  - Καμία έρευνα, βιολογική, ιατρική, ψυχολογική, κοινωνική ή παιδαγωγική σε άνθρωπο δεν μπορεί να διεξαχθεί χωρίς προηγούμενη ενημέρωση και γραπτή συναίνεση του συμμετέχοντος προσώπου για το σκοπό, την έκταση και τους πιθανούς κινδύνους
  - Οι ερευνητές ακολουθούν ερευνητικό σχεδιασμό ώστε οι κίνδυνοι για τα άτομα που συμμετέχουν στις μελέτες να είναι οι ελάχιστοι δυνατοί, στο μέτρο του δυνατού μηδενική. Ακολουθείται ορθός ερευνητικός σχεδιασμός, δηλαδή οι διαδικασίες της μελέτης δεν εκθέτουν αναίτια τους συμμετέχοντες σε κίνδυνο και όταν αυτό είναι δυνατό, οι διαδικασίες αυτές αποτελούν ήδη μέρος της διάγνωσης ή αγωγής των συμμετεχόντων.
  - Εάν ενέχονται κίνδυνοι για τα άτομα που συμμετέχουν, αυτοί αντισταθμίζονται από τα ενδεχόμενα οφέλη για τους συμμετέχοντες και από τη σπουδαιότητα της γνώσης που αναμένεται να αποκτηθεί, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας.

Στην περίπτωση που η έρευνα απαιτεί την επιλογή (με οποιαδήποτε μέθοδο δειγματοληψίας) ανθρώπινων υποκειμένων, οι ερευνητές κατά την επιλογή των συμμετεχόντων στη μελέτη δεν ακολουθούν μεθόδους εξαναγκασμού, δεν παρέχουν υποσχέσεις που δεν θα τηρηθούν και προστατεύουν τα προσωπικά δεδομένα των συμμετεχόντων. Τα έγγραφα ενημέρωσης για τη μελέτη δεν περιλαμβάνουν τίποτα από τα παρακάτω:

1. Δεν υπονοούν ότι υπάρχει βέβαιο θετικό αποτέλεσμα με τη συμμετοχή στη μελέτη.
2. Δεν διαφημίζουν την παρέμβαση ή το προϊόν που μελετάται ως ασφαλές, αποτελεσματικό ή καλύτερο από άλλα υπάρχοντα προϊόντα ή παρεμβάσεις.
3. Δεν χρησιμοποιούν ορολογία όπως «νέο φάρμακο» ή «νέα θεραπεία» χωρίς να εξηγούν ότι αυτά βρίσκονται υπό μελέτη.
4. Δεν υπόσχονται δωρεάν αγωγή, όταν ουσιαστικά αυτό σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες δεν θα πληρώσουν για να λάβουν μέρος στη μελέτη.

Απαιτείται έγγραφη συγκατάθεση από τους συμμετέχοντες στη μελέτη ή από τους νόμιμους εκπρόσωπούς τους. Η λήψη συγκατάθεσης αποτελεί μια

διαδικασία και όχι απλά υπογραφή ενός εντύπου και απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή σε όλες τις πληροφορίες που δίνονται στους υποψήφιους συμμετέχοντες. Οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν επαρκή χρόνο να σκεφτούν αν θέλουν να λάβουν μέρος στη μελέτη, ώστε να μην αισθάνονται ότι εξαναγκάζονται να συμμετέχουν. Το περιεχόμενο του εντύπου συγκατάθεσης πρέπει να παρουσιάζεται με τρόπο κατανοητό στους υποψήφιους συμμετέχοντες και να χρησιμοποιεί γλώσσα που κατανοούν οι υποψήφιοι συμμετέχοντες, αποφεύγοντας εξειδικευμένη ορολογία όπου αυτό είναι εφικτό.

Ιδιαίτερα για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ισχύουν τα παρακάτω:

- Οι ερευνητές κατά τη διεξαγωγή της ερευνητικής δραστηριότητας οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους και να μη θίγουν καθ' οιονδήποτε τρόπο δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τρίτων. Μέσω των αρμοδίων νομικών του υπηρεσιών, το ΠΜΣ ΔΕΟ οφείλει να μεριμνά, πέρα από την κατοχύρωση των δικών του δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, και για την προστασία των συναφών δικαιωμάτων των ερευνητών, σχετικά με αποτελέσματα εργασιών που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του.
- Οποιοδήποτε πρόσωπο λαμβάνει επίσημα ή ανεπίσημα γνώση της προόδου ή του προϊόντος των ερευνών πριν από την ολοκλήρωση και δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων τους, οφείλει τήρηση πλήρης εχεμύθειας και αποφυγή ενεργειών προς εκμετάλλευση της γνώσης ή του προϊόντος της έρευνας προς ίδιον όφελος.
- Οι ερευνητές του ΠΜΣ ΔΕΟ αποκτούν πνευματική ιδιοκτησία, επί του αντικειμένου της έρευνας που διεξάγουν και των προϊόντων της, ανάλογα με το βαθμό συμβολής τους.
- Η λογοκλοπή, η ιδιοποίηση ξένων επιτευγμάτων όπως και η παραποίηση αποτελεσμάτων είναι ανεπίτρεπτες και υπόκεινται σε κυρώσεις στο πλαίσιο του κανονισμού του ΠΜΣ ΔΕΟ.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να συνιστά κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε ένα ορισμένο πρόσωπο (το υποκείμενο των δεδομένων).

Τα προσωπικά δεδομένα διακρίνονται σε απλά και ευαίσθητα. Ο νομοθέτης παρέχει στα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα διευρυμένη προστασία, ορίζοντας αυστηρότερες προϋποθέσεις για την πρόσβαση σε αυτά και την τήρηση αρχείων που να τα εμπεριέχουν.

Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα είναι τα δεδομένα που αφορούν στη φυλετική ή εθνική προέλευση, στα πολιτικά φρονήματα, στις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, στη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, στην υγεία, στην κοινωνική πρόνοια και στην ερωτική ζωή, στα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες, καθώς και στη συμμετοχή σε συναφείς με τα ανωτέρω ενώσεις προσώπων.

Παράδειγμα: Το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email), η διεύθυνση πρωτοκόλλου διαδικτύου (IP address), τα στοιχεία θέασης/διαβάσματος αρχείων, τα στοιχεία που αφορούν λήψεις/ παραγγελίες αρχείων ενός ηλεκτρονικού αποθετηρίου αποτελούν προσωπικά δεδομένα. Η πληροφορία περί συμμετοχής ενός συγγραφέα σε συνδικαλιστική οργάνωση συνιστά ευαίσθητο προσωπικό του δεδομένο.

Στην έννοια της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων περιλαμβάνεται οποιαδήποτε από τις παρακάτω μεμονωμένες ενέργειες ή και συνδυασμός τους:

1. Η συλλογή τους
2. Η εξαγωγή / καταχώριση / οργάνωση τους
3. Η διατήρηση / αποθήκευση τους
4. Η τροποποίηση / χρήση / διαβίβαση τους
5. Η κάθε μορφής διάθεση / συσχέτιση τους ή
6. Η διαγραφή / καταστροφή τους

Από τις παραπάνω ενέργειες προκύπτουν υποχρεώσεις για την εξασφάλιση της νομιμότητας της επεξεργασίας τους. Από τη δε παράλειψη τήρησης αυτών προκύπτει σωρεία κυρώσεων τόσο διοικητικών όσο και ποινικών.

Παράδειγμα: Η συμπλήρωση φόρμας υποβολής ερωτήματος από τον χρήστη μιας ιστοσελίδας στην οποία συμπεριλαμβάνεται το ονοματεπώνυμο και το e-mail του, συνεπάγεται ότι ο λήπτης του ερωτήματος /διαχειριστής θα συλλέξει τα προσωπικά δεδομένα του χρήστη και αυτή του η ενέργεια συνιστά επεξεργασία.

Νόμιμη επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων έχουμε όταν συντρέχουν τουλάχιστον οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- Συλλογή με θεμιτό και νόμιμο τρόπο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς.
- Θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει των προκαθορισμένων σκοπών επεξεργασίας.
- Δεδομένα συναφή, πρόσφορα, και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας.
- Δεδομένα ακριβή και ενημερωμένα εφόσον υπόκεινται σε αλλαγές.
- Διατήρηση των δεδομένων σε μορφή που να επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των υποκειμένων τους μόνο κατά τη διάρκεια της περιόδου που απαιτείται για την περάτωση του σκοπού επεξεργασίας για

τον οποίο τα αρχεία που περιλαμβάνουν προσωπικά δεδομένα έχουν δημιουργηθεί.